

amely a vizuális antropológia számára is nélkülözhetetlen forrásmunkát jelent. De a népművészet és népi kultúra iránt érdeklődő nagyközönség is haszonnal és élménnyel forgathatja ezt a kiadványt, melynek nagyszerű látványosságát Németh János könyverterező és tördelő, valamint Gulácsi Aurélia szerkesztő teremtette meg.

SELMECZI KOVÁCS ATTILA
etnográfus

(Tasnádi Zsuzsanna: Népviseletek és népelet a monarchiabeli képeslapokon. Cser Kiadó – Néprajzi Múzeum, Budapest, 2013. 272 p.)

Az illusztrációkat a könyvből válogattuk.

Szentkirályi Miklós: Gránátalma a szárnyasoltáron Egy restaurátorművész műhelytitkai

■ Nem túl gyakori, hogy egy különleges művészi mesterség művelője – egy restaurátorművész – önálló könyvben, maga vállalkozzon közel negyvenéves pályafutásának összefoglalására. Szentkirályi Miklós vállalkozott rá, ráadásul megragadta az alkalmat, hogy hivatásáról, a restaurálásról általában, a restaurátor munkájáról, a szakma etikájáról, filozófiájáról – és nem utolsósorban – módszereiről valló gondolatait megossza az érdeklődővel, beavassa „műhelytitkaiba”. Munkássága folyamán nagyrészt a Magyar Nemzeti Galéria és a Szépművészeti Múzeum gyűjteményeinek darabjait állította vissza eredeti szépségükbe, tette újra kiállíthatóvá azokat, így közgyűjteményeink műkincseinek legjavával volt dolga élete során. Szentkirályi Miklós az idén tölti be hetvenedik életévét. Köszönettel tartozunk neki, hogy fontosnak tartotta klasszikus könyv formában – akár a laikus művészetkedvelő-tárlatlátogató számára is érthető és élvezhető módon – elérhetővé tenni és átadni mindazt, ami

tudásban, a művek művészettörténeti kutatásának folyamatában, tapasztalatai alapján a helyreállítást végző művész-mester leírható-elolvasható érzéseiben felszínre került. Ez többször egy krimi izgalmasságával vetekedik, leginkább egy-egy festmény történetének kutatását végigkísérve, például *A budapesti Tiziano-kép titka* vagy a *Hamisított eredeti vagy eredeti hamisítvány* című fejezetekben. Az elsőnek említett mű esetében, amely Tátrai Vilmos művészettörténész szerint az 1540-es évek elején készült (Tiziano Vecellio: *Mária bemutatja gyermekét Szent Pálnak*), a fellelhető írásos dokumentumok mellé felsorakoztatott, a restaurátor által elvégzett festéstechnikai vizsgálatok eredményei támasztották alá kétséget kizáróan a festő kilétét. A másodikként említett fejezet tárgya (*Női képmás*) egy eredetileg Max Händl (1694–1759) bécsi festő által a 18. század elején megfestett női portré, ami csak a restaurátori beavatkozásnak köszönhetően bukkant elő egy száz évvel későbbi átfestés alól. A beavatkozás egyszerű lakklevételnek indult, ám a restaurátor számára gyanús jelek további vizsgáldást provokáltak, így derült fény arra, hogy Adam Joseph Braun (1748–1827) az 1810-es, 1820-as években átfestette a képmást, „aktualizálva” az ábrázolt hölgy hajviseletét és ruházatát, a ráfestéssel megtakarítva „az arc aprólékos megfestésének fáradsalmait”. Van-e persze kevésbé izgalmas részei is a könyvnek, amikor mondjuk a szerző belefelelkezik a restaurálás technikáiba és anyagaiba (például az *Id. Lucas Cranach: A gyermekét tápláló Madonna fototechnikai vizsgálata* című fejezetben), és olyan jellegű információk sorát tárja az olvasó elé, ami igazán csak a szakemberek számára érthető és érdekes. A szerző mentségére szolgál a mindannyiunk előtt ismert tény, miszerint rendkívül nehéz egy ilyen könyvben, mint a „műhelytitkok”, úgy egyensúlyozni, egy szakma magas szintű ismereteiről írni, hogy az a „beavatottnak” is értékes szakmai szöveget és a művészetkedvelő, a titkok iránt érdeklődő, de laikus közönségnek is élvezetes (a szó legnemesebb értelmében vett) ismeretterjesztő szöveget ötvözze. Hogy Szentkirályi Miklós nem elsősorban a szakmabelieknek, de a szélesebb közönségnek is szánta könyvét, az a mű végére illesztett *A konzervátor / restaurátor tevékenységének sajátossága* cí-

mű összefoglaló írás és a *Szakkifejezések szótára* szócikkei alapján sejthető anélkül, hogy a könyvben olvasható lenne a szerző szándéka. Néhány soros vallo-mása, amely *Legfontosabb restaurátori munkáim* című felsorolását előzi meg, így összegez: „közel 40 év közszolgálatom alatt mintegy 120 jelentős művészeti alkotás restaurálását végeztem el.” Ezek nagy része festmény, közülük tíznek a restaurálásáról olvashatunk a könyvben részletesen. Szemléletesek a restaurálási dokumentációkból válogatott, igazán különleges, a műhelytitkokat tetten érő képek, gyönyörűek a restaurált festmények részleteit is bemutató fotók, szembesítik az olvasót a megdöbbentő „ilyen volt, ilyen lett” élményével. A világhírű festők – Filippino Lippi (1457–1504), Paolo Veronese (1528–1588), Paul Gauguin (1848–1903) és mások – műveinek restaurálása mellett legfontosabb munkájának Munkácsy Mihály Krisztus-trilógiájának restaurálását tartja Szentkirályi Miklós. Mindhárom monumentális festmény (*Golgota*, *Krisztus Pilátus előtt*, *Ecce Homo*) történetével, vizsgálataival, a kutatófeltárásokkal, a helyreállítás hosszú folyamatának apró részleteivel találkozhatunk a könyv lapjain. Az összesen 13 fejezetből négy a trilógiával foglalkozik. A művész azonban nem csak festményeket restaurált. A könyv első fejezete egy gótikus szárnyas oltár, utolsó fejezete egy barokk ikonosztáz restaurálásáról szól. Mindkét helyreállítási feladat komoly kézműves-technikai ismereteket is igényelt a restaurátorművész bevallása szerint. A máriapócsi bazilika ikonosztázának restaurálása (készítette a 18. század közepén Konsztantinosz Thaliodorosz mester) annak „csodálatos ácsszerkezetét és az azt ékesítő faragványainak” helyreállítását is jelentette, nem csak a medálók festményein „rejtőzködő próféták” eredeti képeinek újra láthatóvá tételét a 19. század végi átfestések eltávolításával. A legelső fejezet a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményében lévő, a kisszebeni Keresztelő Szent János-plébániatemplomba 1510 körül készült Angyali üdvözlés-oltár rekonstruált mustrák háttérének történetét meséli el. A már régven hiányzó háttér újra elkészítéséhez, pótlásához, ehhez a régen elfelejtett kézműves-technikához modellkísérleteket is kellett végezni. A szerző szavai szerint: „A gránátalma-motívumokból komponált mustra sikeres rekonstruk-

ciónak jelentőségét nemcsak abban látom, hogy el is tudtuk azt készíteni, mégpedig igen magas művészi színvonalon, hanem hitelesen rekonstruáltuk a középkori oltár-építő műhelyek munkamódszereit és eszközeit is, igazolva, hogy a Kárpát-medencében ezeket az aranyustrákat bravúros ügyességgel megfaragták, majd aranyozták, ellentétben a tőlünk nyugatra elterjedt préselt brokátmintákkal.”

Az eredmény tökéletes eredeti szépségében magáért beszél, a művész-restaurátor méltán büszke rá. Ebből a munkájából ered a címválasztás is: *Gránátalma a szárnyasoltáron*.

Nagyon érdekes a kötet végén listában, bélyeg nagyságú képekkel együtt látni a „legfontosabb munkákat”, bár az ígért kronológiai rend – ami következne a restaurátor életművének közreadása miatt, megadva a könyv alapvető jelentőségét – nem a helyreállítási munkálatok időrendje, hanem a restaurálások az eredeti művek születésének sorrendjében követik egymást.

TISZAVÁRI ESZTER
könyvtáros

(Kairosz Kiadó, 2012. 241 p.)